

Datum: 27.07.2026

Medij: Politika

Rubrika Politika

Autori: Dejan Sialović

Teme: Evropska komisija

Napomena:

Površina: 1619

Naslov: Levica u Srbiji - između radnika i standarda EU

Strana: 1,6

Левица у Србији – између радника и стандарда ЕУ

Фото ЕРА / Fazry Ismail

Дејан Сјаловић

Да ли ће и када бити парламентарни избори и да ли ће они бити одржани истовремено са председничким, политичка је тема у Србији. Док се код нас копља ломе око термина изласка грађана на биралишта, у водећим земљама западне Европе једно од политичких, а и идеолошких питања јесте да ли треба да се на тропским температурама користе клима-уређаји. И то је постала фактички тема према којој се одређује политичка оријентација. страна 6

Левица у Србији – између радника и стандарда ЕУ

Са прве стране

Једноставно ако се залажете за расхлађење на температурама вишим од 40 степени Целзијусових, онда сте без сумње десничар или сте „екстремиста“. Ако се пак залажете за хлађење тако што ћете се уминати на сваких пола сата, онда сте присталица левнице и зелених странака, који у медијима са много ужасавана говоре о све већем интересовању грађана за куповину клима-уређаја где је у неким продавницама забележено више туча, па је полиција морала у продавницама и испред њих да одржава ред и мир.

Француска министарка Моник Барби коментирала је захтеве да се клима-уређаји поставе где ко стигне, питајући хоће ли они да спрече шумске пожаре, пропаст усева или смрт животиња. У Белгији су дошли до тога да у јавном превозу због великих врућина морају да скидају метро возове с рела возача. Јер су им старе композиције без климе постале лимене кутије у којима се путник не вози него кува скупа са другим сапатницима. Слично моралну непагоду су изразили у коментару у „Гардијану“ – климатизација је „филозофски проблематична“ јер непопуношћиво чини подношљивим и тиме слаби осећај хитности климатске кризе. Другим речима, ако вам је преврнуће и укључите климу, окладићете просторију, али нећете разумети ширину слику. Слична „друштвена парадокс“ примењена је у случају питања како се неко упућује да иде бифеке или мешамо месо, док се у неким деловима света гладје.

А утакис је да управо многи који другима свакодневно деле лекције не желе да сагледају ширину слику. Довољно је замислити припаднике лево-леве елите док критикују човека који је осам сати радно на грађевини, на улици или кухињи, а након тога дође кући где је око његове зграде свуда бетон који се грејао целог дана. Онда му се појави неки добро ситуирани представник политичке сцене који за себе тврди да је из левичарске странке, дакле наводни заштитник радника, па му објашњава да би укључивање климе могло бити морално проблематично, јер „не види ширину слику“, или „не види врлину, не види моралну надмоћ“. Укључивањем климе показује своју „назадност“, „морално поспрнуће“, или чак припадност „ригидним и екстремним левним политикима“.

Политички аналитичар Срђан Барац пита да ли данас живимо Хајнрихову „Врли нови свет“ или Орвелову „1984“ и за „Политику“ и каже да је то дилема која се све чешће поставља када покушавамо да разумемо савремено друштво. С једне стране, живимо у времену незапамћене количине информатике, потрошачке културе и не-

Срђан Барац

Данас није право питање да ли је нестала левица, већ да ли су нестале идеологије у њиховом класичном облику, политика све више постаје борба за пажњу, а све мање сукоб идеја

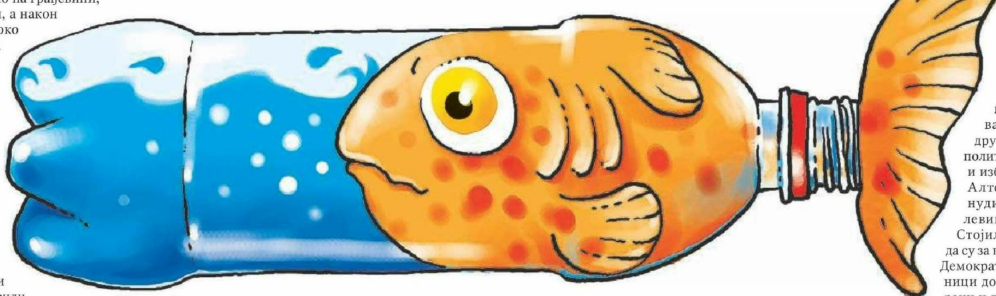
Зоран Стојиљковић

У Србији нема левнице која би могла да споји вредности социјалне активације, промодерних ставова са интересом за најсиромашније грађане и радничке слојеве који су често традиционални и конзервативни

престане забаве, што подсећа на Хајнрихову визију света у којем су људи добровољно заробљени комфором и конзумеризмом. С друге стране, све чешће говоримо о цензурни, алгоритмима, дигиталном надзору, манипулацији информацијама и „великим братом“, што неизбежно асоцира на Орвелово дело.

„Данас је све доступно – знање, комуникација, технологија и могућност да се свако чује. Парадоксално, никада није било лакше доћи до информација,

У таквој ситуацији идеологије нису нестале зато што су људи престали да верују у вредности, већ зато што су политичке странке у великом броју служаче постале изборне машине. Некада су странке имале омалданих организација, политичке школе, синдикалне савезе и програме који су се тргалиле цензијом. Данас се политика све чешће своди на истраживања јавног мишљења и процену шта ће донети више прегледа и реакција, а не шта ће донети дугорочне резултате. Политика је од борбе идеја

С. Печенић

а никада теже до озбиљне идеје. Управо зато идеологија постепено губи значај. Традиционалне поделе на левицу и десницу, конзервативне и либералне постају све мање јасне. Уместо њих, политички пројекти окупљени око једне теме или једне личности, док дугорочни програми, страначке школе и јасни вредносни оквири уступају место политичким тренуцима. Све је постало ствар тренутног осећаја и утицаја који се лако и брзо мења, казао је Барац.

постала борба за видљивост. „Друштвене мере додатно су промениле начин на који се политика води. Озбиљно политичку идеју готово је немогуће објаснити у десет секунди. Политички програм од стотину страна не може да конкурише виралном снимку од тридесет секунди. Политика се све више претвара у естраду, а политичари у инфлуенсере који се боре за пажњу, а не за поверење“, навео је Барац.

У свим тим променама, чини се да је управо левица најбрже изгубила своје

У седишту ЕК климатизовани само виши спратови

Веома добра илустрација онога шта се догађа јесте управо седиште Европске комисије. Тамо је, како се може прочитати у медијима, клима угањена за спратове где раде „обични радници“, али је зато укључена на високим спратовима где се налазе европски шефи. Без обзира на све недостатке наше демократије, немојте се чудити ако као и пре скоро сто година, опет из неке пивнице искочи нови популист који ће имати слуха да чује раднике и понуди им инстант решења. У неким западним земљама политичке елите, неосетљиве на права обичних радника, почеле су да их отворено понижавају поготово ако се кувају на 40 степени. Заборављају само једно, да се понижење у политици увек врати и да нас томе учи историја.

традиционално упориште. То је, на извесан начин, било и очекивано. Класична европска левица настала је на индустријском раднику, синдикалном организовању и борби за радничка права. Структура друштва се темељно променила. Радничка класа више није политички хомогена, индустрија је уступила место услугама и дигиталној економији, а синдикати имају далеко мањи утицај него пре неколико деценија. Немачка Социјалдемократска партија, некада симбол радничког покрета, годинама губи део своје традиционалне базе. У Француској је класична социјалистичка левица престала да буде доминантна политичка снага, док је британска Лабуристичка партија, након више идеолошких заокрета, прихватила читав низ економских политика који се некада припададе политичком центру.

Истовремено, значајан део индустријских радника своју политичку подршку све чешће пружа странкама деснице или десног центра. Могло би се рећи да у Европи једино још у Шпанији левица задржава своју доминантну позицију. Уз то, тржиште рада пролази кроз нову трансформацију. Некада се тражио посао, а данас се тражи радник. Старење становништва, недостатак квалификоване радне снаге и нове навике генерације мењају правила игре. Млађе генерације другачије гледају на каријеру, радно време, ауторитет и равнотежу између приватног и пословног живота, што ће тек обликати нове политичке и економске односе.

цидлу и да је њихову улогу преузела десница. За наш лист наводи да се левица изгубила у погрешном схватању социјализма са једном естатистичком партијом која губи контакт са радништвом, конституише се као самосталан бирократски слој и уместо да штите најсиромашније, изгубила се у конфликти између бирократизоване партије и друштва.

„Оно што је логика политичких оперелесња је да истраживања показују да су људи најосетљивији на питање стандарда, запослености и перспективе младих и то је нешто што бишло у прилог левници. После кровавог распада бивше Југославије влада нека ситуација идеолошке какафонije, себичности и апатије која је произведена ефектима рата, мало тиме што у Србији не постоји то класно определено гласање. Не постоји партија протекционистичке левнице која покушава да синтетизује све те интересе обичних грађана и националних тема. То је позиција коју је требало да заузме СПС, али је он падао на националистичку политику деведесетих, а онда глумљеним позиције млађег брата неолбералним владама практично уништио левицу“, рекао је Стојиљковић.

Догађаје да у Србији нема левнице која би могла да споји те вредности социјалне активације, промодерних ставова са интересом за најсиромашније грађане и радничке слојеве који су често традиционални и конзервативни. Све то је, онекује, довело до кључних проблема попут економске несијурности, смањивање једнакости, другачије социјалне политике, политичких и изборних реформи. Алтернативу нису нудили ни странке левнице у опозицији. Стојиљковић подсећа да су за време левичарске Демократске странке радници дословно масакрирани и да је без посла остало пола милиона људи.

„Разочараност радника и сиромашних у традиционалне партије левнице које су их оставиле на целиду довело је до лавања подршке странкама деснице. Оне имају социјални програм, али то је уједино и концептшовинистичких држава благостања где

На српској политичкој сцени партија леве оријентације готово и нема или их има мало и ово празно идеолошко поље већ више од две деценије чека да буде попуњено

Кад се залажете за радничка права, прогласе вас за комунисту

Залажете се за права радника постао је баук у Европи, али није имао ни Србија. И док у ЕУ то има примеси антикрисе помаке, код нас се дешава да се о њима који су прави левичари прилепи етикета да су комунисти и тако се вербално дезавуишу. А на речима све се залажу да постоји бесплатна државствена заштита, бесплатно образовање, социјална правда, заштита жена, мањина и животне средине, већи порези за богате и друштвена солидарност. Међутим, кад се каже да су то темељи социјалистичких идеја, онда крену напади. „Када се залажете за радничка права, онда се често дешава да те партије и људе прогласе за комунисте. То је јасна пропаганда неолберализма која је код нас имала локално антикомунистичку раззуду кроз реадификационе четиништва и стигматизацију Савеза комуниста, Тита и његове владавине. Упркос томе, код људи је остао тај левичарски менталитет у политичком смислу“, навео је Стојиљковић.

Гледајући формално-програми, ови елементи присутни су у програмима социјалистичких и социјалдемократских странака, али пре свега симболично. Да би се вратиле на власт, оне су у великој мери кроз концепт „Трећег пута“, Гиденса, Блера, Шредера, Клинтону, преузеле улогу делимичног поправљања капитализма и практично поста-

ле млађи послушни партнер крупног капитала. Код нас је тај модел преузет након 2000. године, када је дошло до „сунзације“ и социјалдемократизације програма. Програм који садржао једно, али најчешће је вођен другачија политика. Са позиције кључних странака, заузет је курс који је ишао ка неолбералним реформама и концепту приватизације у којој смо изгубили готово пола милиона радних места. Затим смо ушли у кризу 2008. године. После тога, спроводили смо програм који је економски одавно био исцрпљен.

Зоран Стојиљковић ипак сматра да не политичка левица преживети, али да ће то зависити од тога колико има различитих оквира за борбу. „Попут владе у сеници, опозиционог јединства или уколико успе да покаже да има реалну алтернативу у оквиру јавних политика, укључујући борбу против корупције и реформу изборног политичког законодавства. Да не буде само против система власти, већ да покаже да има пројекте, концепте и људе који то могу да раде на другачији начин и да воде дијалог. По моме суду, данас би левица морала бити оно што Томас Пикети назива федерални, партиципативни и еколошки социјализам“, закључио је Зоран Стојиљковић.

У Европи је зато левица све чешће у потрази за новим идентитетом. Уместо класичних економских питања, велики део левог политичког спектра акценат ставља на теме попут климатских промена, родне равноправности, права мањина, миграција и идентитетских политика. Истовремено, питања економске неједнакости, плата, становања и животног стандарда све чешће преузимају и странке десног центра или популистичке деснице, што додатно замагљује традиционалне идеолошке границе. „Можда зато данас није право питање да ли је нестала левица, већ да ли су нестале идеологије у њиховом класичном облику. Политика све више постаје борба за пажњу, а све мање сукоб идеја. Ако се тај тренд настави, будућност леће припасти онима који имају најбоље програм, већ онима који најбоље разумује алгоритам. А то је суштинска разлика између политике као јавне службе и политике као дигиталног спектакла. Док се будемо борили за пажњу од 30 секунди изгубићемо програм од 300 страна“, казао је Срђан Барац.

И док се у Европи понешто и догађа, на српској политичкој сцени нема левнице или је има врло мало и ово празно политичко поље већ више од две деценије чека да буде попуњено. Искоди глобализације, рат у Европи и могућа енергетска криза иду напреду новој левници која би била алтернатива и која би могла да врати радницима наду у Србији. Социолог Зоран Стојиљковић каже да је левица оставила раднике на

те предности важе само за доминантно становништво/радиштво. То је далеко од прилоге левнице, истакла је Стојиљковић, некадашњи председник Уједињених радничких синдикала „Независност“. У Србији су партије које за себе кажу да баштине левичарске идеје, ближе заштити животне средине и екологије, него вођењу рачуна о положају радника. Професор у пензији Зоран Стојиљковић каже да то заговарање модернизације, вођење рачуна о правима мањина, укључујући и сексуалност, не иде са спремношћу да се изврши озбиљна социјална редистрибуција. „Да апсурд буде већи, они и ако који случајем имају неке делове програма који су посвећени радницима, то не спроведу у дело када добу на власт“, каже Стојиљковић.